

1940 Begrepsforvirring

Jeg har irritert meg grensesløs av og til når jeg har gått i fella og stolte på kildene, eller retttere sagt ikke vært nøye nok med å sjekke dokumentasjonen. Det ligger i sakens natur at antall omkomne og savnede i en krig forandrer seg proporsjonalt med avstanden i tid. Tallene har til å begynne med en tendens til å bli dramatiserte og heroiske. Likeledes blir det fort til at tall går i arv, hvor ofte relaterte tall har kommet frem gjennom blant annet muntlige overleveringer, mer basert på følelser enn fakta. Et annet moment som skaper usikkerhet og direkte feil tall, blir en blanding av ulike begrep.

La oss se på noen eksempler:

Hegra festning 1940

Her har tallene på drepte variert svært mye hva gjelder okkupanten. Det begynte på 260 døde. Siden har tallene falt. Selv seriøse forfattere og lokalhistorikere har operert med altfor høye tall, flere har ligget omkring 20 - 30 de siste årene. Noen har skrevet at 37 døde tyskere ble funnet i skogen bak Hegra festning påfølgende sommer. Dette må være vill fantasi. Og tallene bør totalt sett tones ned. Jeg kan ikke finne flere enn tre drepte blant okkupanten, og det var østerrikere. Seks nordmenn omkom under det vi kan kalle "slaget om Hegra festning". Det var ingen okkupanter på Stjørdal den 9. april, slik også noen skriver, bare for å ha nevnt en misvisning til i vår opplæring. Og blant de som deltok ved Hegra (15. april - 5. mai), var det knapt tyskere, men østerrikere, hvilket er viktig overfor fantastene som hevder at okkupanten brent likene, når jeg spør hvor "alle drepte" ble av. Okkupanten hadde våren 1940 meget sikker kontroll på hver eneste mann i sin tropp, og de som ble drept undergikk dokumentere seremonier. "Likbrenning" er noe vi forbinder med de store slag på østfronten grunnet sykdomsproblematikk. Under "slaget om Hegra festning" var det altså østerrikere som deltok. De er katolikker og katolikker på den tiden brente ikke sine døde.

Hendelsen som førte frem til "slaget ved Garberg bro"

Garberg bro 1940

Her varierer tallene fra 500 og ned til 174 døde og sårede blant okkupanten. Jeg har kun funnet to. En nordmann omkom under det vi kan kalle "slaget om Garberg bro". Slaget ble ledet av en svenske, så det er svenske kilder som er oppe i tallet 500. Men igjen helt meningsløse tall.

De som deltok ved Hegra og Garberg var som nevnt for det meste østerrikere. Igjen: østerrikere er katolikker, og katolikker brente ikke folk den gangen. Så hvorfor oppstår det "feil tall". Det er nok ikke bevisst, men skyldes begrepsforvirring. Mange har en tendens til å bruke ukritisk ordet *tap* i flere sammenhenger. Et ord som igjen i sin tur ofte blir for mange synonymt med døde/drepte. Men slik er det ikke. Ja, sågar brukes ordet *falne* om det de mener er *tap*. Men det blir også feil. Et *tap* på 50, kan bety en død og resten sårede. Mens det i ulike sammenhenger (kildebruk, muntlige tradisjonsfortellinger) dessverre blir synonymt med 50 drepte. Det er derfor viktig for å unngå misforståelser, og derigjennom bruk av feil tall, at enhver er seg bevisst på å poengtere *døde* ved direkte bruk av ordet eller ved å bruke for eksempel ordet "drepte".

Men hva da med de beretninger fra pålitelige og seriøse folk i vårt område som så det ene og det andre, blant annet lastebil med lik og lik under "presenninger"? Likeledes beretninger fra folk som så at kister ble lastet om bord på et tog på Hell stasjon. Det har jeg ingen sikker forklaring på, men de kunne ha sett noe i forbindelse med de tre drepte østerrikerne: Hans Joachim Herrmann 15. april, Johann Finz 25. april og Richard Schmitt den 4. mai. Men disse igjen er spredt over fjorten dager, slik at de samlet ikke skulle ha påvirket noen synsinntrykk. Likeledes fra "slaget om Garberg bro", hvor følgende ble drept den 2. mai: Willi von Hacht og Karl Schneider. Flere er ikke dokumentert døde derfra. Men så har tradisjonsfortellingene eskalert. Og enten vi liker å høre det eller ikke. Det er ikke alltid slik du ser eller tror. Det minner om den som fortalte meg at han så tyskerne *falle*, underforstått fra vedkommende: *ble drept*. Men å falle ned, er ikke ensbetydende med at de ble drept. De fleste lar seg falle ned når skuddvekslinger oppstår.

Enkelte av de som er gravlagte på Havstein (3 014), mangler såkalt: Ort (sted), men de har med stor sannsynlighet omkommet til sjøs. Noen kan hevde at drepte okkupanter ble sendt til hjemstedet/landet. Det er lite sannsynlig i nevnte tilfeller. De drepte var ikke høytstående militære, og hvorfor ble da kun tre + to av kameratene gravlagte i Trondheim?

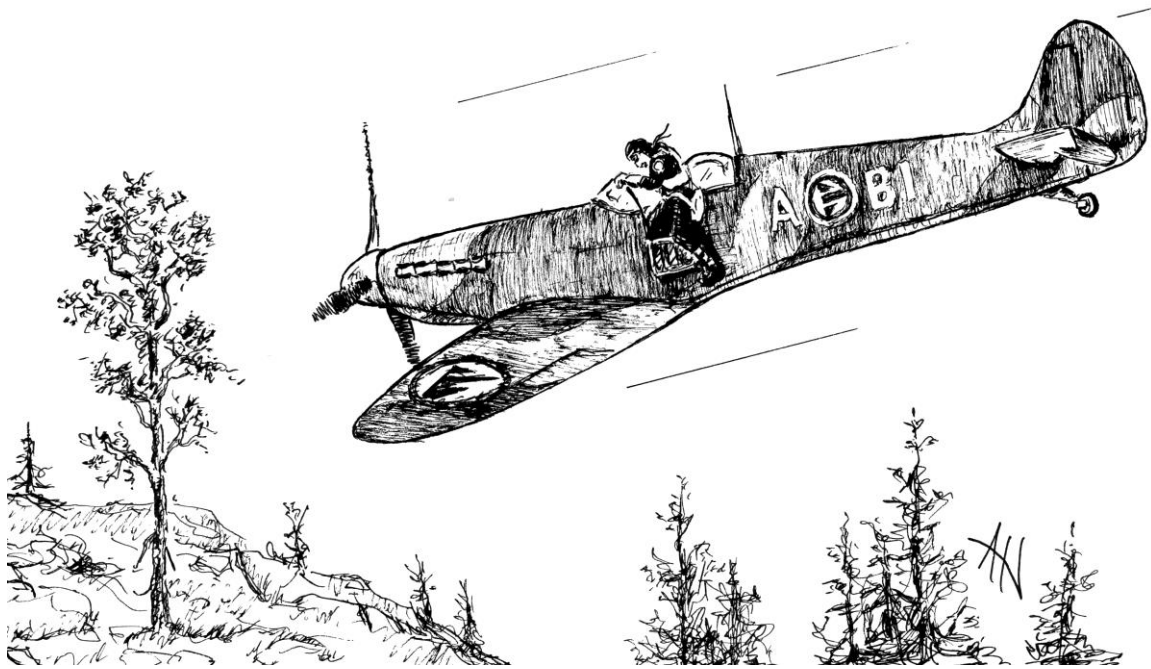
Falne:	Killed.	Betyr: døde/drepte.
Sårede:	Wounded.	Betyr: sårede.
Tap:	Casualties.	Betyr: døde, sårede og savnede.

Fredstid

Det har vært en diskusjon den senere tiden om hvor mange norske flygere som omkom under "den kalde krigen", altså i fredstid i Luftforsvaret. Her kan en si at de fleste tall er både feil og riktige. Igjen ut i fra bruk av ulike begrep.

Piloter:	Pilots	Betyr: flygere.
Besetning:	Crew	Betyr: tjenestegjørende om bord (inkl. kabinansatte).
Passasjerer:	Pax:	Betyr: de som sitter kun på / i kabin.

Militært luftfartspersonell: Betyr: alle typer personell ansatt i Luftforsvaret.

Når ulike tall i statistikker fremkommer, kan de være unøyaktige med basis i blant annet begrepene *pilot vs crew*. I et *crew* kan finnes andre tjenestefunksjoner om bord (maskinist, navigatør, systemoperatør, loadmaster, kabinansatte/flyvertinner etc.). Blant passasjerene (*pax*) kan også finnes både flygere og andre besetningsmedlemmer (*crew*), som for eksempel er på overføring. Slik at tallene totalt sett kan ha ulike forutsetninger. Jeg har selv brukt/skrevet ut i fra mine kilder at det omkom 199 flygere i Luftforsvaret de første 20 årene etter krigen. Det kan tolkes som at 199 piloter falt ned/styrtet og ble drept. Men etter de siste måneder å ha gått inn i ulike kilder, ser jeg at tallet omtaler mer enn flygere som falt ned. Noen omkom i trafikkulykker, noen satt på som passasjerer. Og noen var ikke flygere i det hele tatt, men en del av et *crew*. Ja, sågar vanlige soldater. NRK gikk i en lørdagsdagsrevy i mars 2014 ut og fortalte at det mellom 1950 og 1972 ble drept 161 flygere i Luftforsvaret. Det er heller ikke korrekt, nøyaktig nok. I dette tallet er det 123 flygere.

Omkomne:

Periode	Piloter	Annen besetning	Crew	Pax	Andre	Totalt
1945 - 2014	166	53	219	24	27	270
1945 - 1965	119	41	160	10	27	197
1950 - 1972	123	35	158	13	27	198

Forfattere, journalister etc. opererer med ulike tall. Selv flere luftfartsinteresserte har ganske så forskjellige tall. Vi som sitter nærmest kildene, begynner å få ganske like tall etter hvert. Men igjen er det variabelt ut i fra hvem som telles med. Skal en være tilnærmet sikker, og få såkalte "offisielle tall", må det forefinnes mandat og definisjoner på hvor og hvem som skal med i relaterte statistikker.